

Curtea Supremă de Justiție
DECIZIE

15 iulie 2014

mun. Chișinău

Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președinte

Nicolae Gordilă,

Judecători

Iurie Diaconu, Elena Covalenco, Liliana Catan,
Ion Guzun,

a judecat în ședința de judecată recursul ordinar declarat de procuror împotriva sentinței Judecătoriei Călărași din 05 iulie 2013 și deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 03 februarie 2014, în privința inculpatului

***Roșca Dumitru Petru**, născut la
28 noiembrie 1996, originar și locuitor al s. Rădeni,
r-nul Călărași, cetățean al R. Moldova, fără
antecedente penale.*

*Termenul de examinare a cauzei
în instanța de fond: 07 septembrie 2012 – 05 iulie 2013,
în instanța de apel: 01 august 2013 – 03 februarie 2014,
în instanța de recurs: 01 aprilie – 15 iulie 2014;*

Asupra recursului menționat, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție,

C O N S T A T Ă :

1. Prin sentința Judecătoriei Călărași din 05 iulie 2013, procesul penal privind învinuirea minorului Roșca Dumitru, în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 146 Cod penal, a fost încetat, fiindcă inculpatul nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală.

2. În fapt, instanța de fond a constatat că la 30.05.2012, inculpatul Roșca Dumitru, aflându-se la domiciliul din s. Rădeni, r-nul Călărași, în urma unui conflict, soldat în rezultatul relațiilor ostile, fiind amenințat cu moartea și incendierea, fiind în stare de afect, i-a aplicat tatălui Petru Roșca o lovitură cu un baston din lemn peste picioare doborându-l la podea și, *profitând de faptul că ultimul suferea de handicap fizic, manifestat prin fractura piciorului, și se afla în imposibilitate de a se deplasa fără baston, fiind bolnav și mintal, fapte despre*

care știa cu certitudine, a luat o bucată de funie, i-a legat-o de gât și *cu o deosebită cruzime l-a strangulat* pînă a decedat.

Instanța a reținut că inculpatul a recunoscut parțial vina și a declarat că Petru Roșca a încuiat ușa și a început să-l amenințe cu un cuțit cu moartea și incendierea. ***Pentru a se apăra, el a luat un băț și l-a lovit pe Petru Roșca la piciorul care era fracturat, ultimul a căzut jos, el a luat o funie și de spaimă să nu fie tăiat și incendiat, i-a legat-o la gât.*** Peste un timp a observat că este deja vînat pe față și a înțeles că e mort. S-a gîndit ce să facă, să sune la poliție sau să-l ascundă. L-a legat cu o funie de la jumate și l-a dus în grădină într-o groapă și l-a astupat cu pămînt. După cele comise peste 2 zile a plecat la unchiul său în Anenii Noi. În familia lor mereu au fost certuri, erau bătuți de nenumărate ori de tatăl lor, amenințați cu moartea, că le va da foc, din motivul că refuzau să-i procure băuturi spirtoase sau țigări.

Conform raportului de expertiză medico-legală nr. 84 din 11.07.2012, moartea cet. Petru Roșca a survenit în rezultatul asfixiei mecanice prin strangulare cu lațul, ce confirmă prezența lațului din material sintetic în jurul gâtului și a șanțului strangulat, circular, continuu în jurul gâtului care a putut surveni în urma acțiunii lațului sintetic care a fost tras cu mîinile de la spate, posibil la timpul și împrejurările indicate și se califică ca vătămări corporale grave periculoase pentru viață.

Conform raportului de expertiză psihiatrică legală ambulatorie nr. 697 din 08.08.2012 și raportului de expertiză psihiatrică legală staționară nr. 1071 din 13.12.2012, minorul Roșca D. de maladii psihice cronice nu suferă. În perioada savîrșirii infracțiunii dereglări psihice temporare nu manifesta, avea capacitatea de prevedere și de liberare a acțiunilor sale păstrate și ca nefiind bolnav psihic Roșca D. urmează a fi recunoscut responsabil.

Totodată, instanța a concluzionat că inculpatul minor a comis infracțiunea fiind în stare de afect, în urma violențelor abuzive din partea tatălui, care l-au marcat puternic. Frica permanentă care o avea minorul față de tatăl său ca să nu fie cumva tăiat sau incendiat și evenimentele din viața lui care au avut loc în ultimele zile și prezența stresurilor pe perioade lungi, și ultimele evenimente ce au avut loc înainte de omor, și anume, cuțitul cu care a fost amenințat cu omor, amenințarea cu incendierea, l-au dus pe minor să-și piardă capacitatea de conștientizare deplină și adecvată a acțiunilor sale. ***Minorul a conștientizat că omoară un om***, dîndu-și seama de cele săvîrșite mai tîrziu și din dorința de a ascunde urmele continuă să îi fie frică de persoana care a lichidat-o.

Instanța a recalificat acțiunile inculpatului din art. 145 alin. (2) lit. a), e), j) la art. 146 Cod penal, ca omorul săvîrșit în stare de afect survenită în mod subit, ***provocată de acte de violență sau de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei.***

Instanța la fel a conchis că, în conformitate cu art. 21 Cod penal, subiectul omorului comis în stare de afect poate fi persoana ce a împlinit vîrsta de 16 ani, dar inculpatul a comis omorul în stare de afect avînd vîrsta de 15 ani, ceea ce înseamnă că nu era subiect al acestei infracțiuni.

Deci, în privința lui urmează să fie pronunțată o sentință de încetare a procesului penal, în baza art. 391 alin (1) pct. 3) Cod de procedură penală, din motivul că persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală.

3. Procurorul a declarat apel, solicitând casarea sentinței, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care inculpatul să fie condamnat în baza art. 145 alin. (2) lit. a), e) și j) Cod penal la 8 ani închisoare, cu executare în penitenciar pentru minori.

Apelantul a invocat că, sentința nu corespunde circumstanțelor comiterii infracțiunii, deoarece inculpatul a declarat că tatăl a încuiat ușa, a început a-l amenința cu un cuțit și pentru a se apăra, inculpatul l-a lovit cu un baston peste piciorul fracturat. Căzînd pe spate victima nu se putea ridica astfel el avînd posibilitate să iasă din casă. Însă din contra, avînd intenția directă de a-l omorî, a luat din altă odaie o bucată de funie și l-a strangulat pe la spate pînă a decedat. Pentru a ascunde urmele infracțiunii inculpatul a ascuns cadavrul victimei în grădină îngropîndu-l în pămînt.

Deci, probele acumulate dovedesc că inculpatul a comis infracțiunea prevăzută la art. 145 alin. (2) lit. a), e) și j) Cod penal.

Deși, conform raportului de expertiză psihologică cu nr. 186 E, efectuat de experții din cadrul SRL „Credibilitate”, s-a constatat că inculpatul era în stare de afect fiziologic, acesta nu poate fi pus la baza sentinței din următoarele considerente.

Conform prevederilor art. 8 al Legii nr. 1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară, la constatările tehnico-științifice și medico-legale poate fi expert judiciar persoana care activează într-o instituție statală de expertiză judiciară sau a fost atestată, în modul stabilit, ca expert particular și este inclusă în Registrul de stat al experților judiciari atestați.

Conform listei din registrul de stat aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 1147 din 22.09.2003, experții Svetlana Rusnac, Roman Rusu, Ștefan Socolovschi și Aliona Melenteva nu sunt incluși în lista experților judiciari atestați.

Experții Svetlana Rusnac, Ruslan Rusu, Ștefan Socolovschi și Aliona Melenteva activează în cadrul SRL „Credibilitate” care dispune de licență iar personal nu dispun de licență, licențierea trebuie să fie individuală fiecărui expert în parte, dar nu întreprinderii la general.

Conform prevederilor alin. (2) din art. 12 din Legea nr. 1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară, expertiza judiciară poate fi efectuată și de către experții particulari incluși în Registrul de stat al experților judiciari atestați, cu excepția expertizelor în cauzele penale privind infracțiunile comise împotriva vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei.

Prin urmare experții Svetlana Rusnac, Ruslan Rusu, Ștefan Socolovschi și Aliona Melenteva nu sunt în drept de a efectua expertiza psihologică în cazurile de omor.

Astfel, în baza cumulului de probe examinate în cadrul cercetării judecătorești s-a stabilit că ultimul nu era în stare de afect, deoarece starea de afect apare prompt și imediat, durează un timp scurt, iar în cazul dat, inculpatul după ce l-a lovit pe tatăl său cu bastonul peste piciorul fracturat și ultimul fiind în imposibilitate de a se ridica, nu a continuat să-l lovească cu bastonul dar s-a

deplasat în altă odaie, de unde a luat o bucată de funie, s-a întors în odaia unde se afla victima la podea și pe la spate l-a strangulat pînă a decedat ce ne denotă că acțiunile inculpatului au fost premeditate, sîvîrșite cu intenție directă și avînd un scop bine determinat omorul tatălui său.

După comiterea omorului, inculpatul pentru a ascunde urmele infracțiunii, l-a îngropat pe tatăl său în grădina casei, apoi a plecat la rude.

În așa mod, instanța de judecată a examinat și a apreciat probele acumulate unilateral, incomplet, superficial și neobiectiv, recalificînd contrar legii acțiunile inculpatului din art. 145 alin. (2) lit. a), e) și j) în art. 146 Cod penal.

4. Potrivit deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Călărași din 03 februarie 2014, apelul a fost respins ca nefondat.

Instanța de apel a relevat că, conform prevederilor legale, ancheta socială în acest caz era obligatorie de efectuat, însă contrar acestui fapt, nici la materialele cauzei penale, nici în cadrul urmăririi penale, nici în cadrul judecării cauzei, acuzatorul de stat nu a prezentat un asemenea act procedural, deși acesta constituie un suport considerabil ca document scris, cu caracter consultativ și de orientare la încadrarea corectă a acțiunilor minorului sau la individualizarea pedepsei. Prin urmare, pronunțarea sentinței de condamnare în baza art. 145 alin. (2) Cod penal, în lipsa unui asemenea document procedural este o gravă încălcare și ignorare a principiului legalității și al unui proces echitabil.

Instanța de fond, încadrînd acțiunile inculpatului ca omor săvîrșit în stare de afect, a ținut pe deplin cont de fapta săvîrșită, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele concrete ale cauzei.

Din conținutul materialelor cauzei penale, reiese că inculpatul minor a fost supus permanent abuzului din partea tatălui său, victimă a infracțiunii, fapt confirmat prin necesitatea emiterii ordonanței de protecție în privința copiilor față de tatăl tor. Iar ulterior, **acesta nu a fost asigurat cu asistență psihologică și protecție socială, fapt ce a generat omorîrea părintelui**. Este evident că acesta fiind abuzat, permanent s-a aflat într-o stare de frică. Acesta fiind supus frecvent agresiunilor, a învățat să trăiască într-o așteptare anxioasă, într-o stare de permanentă alertă, specific familiilor în care persistă violența domestică. Certurile dintre părinți degenerînd în violențe s-au răsfrînt și ele negativ asupra lui Roșca D. care a crescut într-o atmosferă în care a așteptat în orice clipă să fie agresat.

Potrivit raportului de expertiză judiciară nr. 186 seria E din 06.05.2013, grupul de experți psihologi a concluzionat că starea în care se afla inculpatul în momentul comiterii omorului tatălui său denotă cu certitudine indicele afectului fiziologic, **provocat de stresul suportat pe parcursul a mai multor ani și manifestat mai puternic în ultimii ani**, de frustrarea așteptărilor și starea de frică pe care a confruntat-o în zilele de 29-30 mai 2012, de abuzul psihic și amenințarea cu agresiune fizică, făcută în modul în care l-a marcat pe minor.

Deci, conștiința inculpatului a fost parțial afectată, el percepea ce produce, dar **nu înțelegea pe deplin caracterul acțiunilor sale** și consecințele propriului comportament, fiindu-i afectate puternic sfera emoțională și voința, **limitîndu-i-se capacitatea de decizie și comportament voluntar**.

Prin urmare, instanța de fond corect a încadrat acțiunile inculpatului în baza art. 146 Cod penal, apreciind că omorul a fost comis în stare de afect fiziologic și a

încetat procesul penal pe motiv că el nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală.

5. Procurorul a declarat recurs ordinar, în care solicită casarea acestei decizii și dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanța de apel, în alt complet de judecată.

Recurentul a indicat că inculpatul nu era în stare de afect, deoarece ea apare prompt și imediat, durează un timp scurt, iar în cazul dat inculpatul a lovit victima cu bastonul peste piciorul fracturat, ultimul fiind în stare fizică și psihică critică, nu a încercat să părăsească locuința și să plece să-l demaște, având această posibilitate, dimpotrivă s-a deplasat în altă odaie, de unde a luat o bucată defunie, s-a întors în odaia unde se afla victima la podea și pe la spate l-a strangulat pînă a decedat. Rezultă că acțiunile inculpatului au fost premeditate, săvârșite cu intenție directă și avînd un scop bine determinat – omorul tatălui său. Deasemenea, omorul unei persoane prin strangulare presupune aplicarea forței fizice cu ajutorul funiei, o perioadă de timp relativ îndelungată, iar afectul este o stare emoțională cu desfășurarea puternică de scurtă durată.

În asemenea situație, se reține că inculpatul a acționat avînd capacitatea de prevedere și deliberare păstrate. Deci, fiind responsabil, el acționînd în conștientizare deplină și adecvată a acțiunilor îndreptate spre omorul tatălui.

În drept, recursul este întemeiat în baza art. 427 alin. (1), pct. 6) Cod de procedură penală.

6. Judecînd recursul ordinar pe baza materialului din dosarul cauzei și motivelor invocate, Colegiul penal lărgit concluzionează că acesta urmează a fi admis, din următoarele considerente.

Potrivit art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală hotărîrile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel, inclusiv și în temeiurile cînd instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, cînd hotărîrea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția.

Instanța de recurs verifică dacă s-a aplicat corect legea la faptele reținute prin hotărîrea atacată și dacă aceste fapte au fost constatate cu respectarea dispozițiilor de drept formal și material.

Sub acest aspect se atestă că instanțele de fond și de apel au comis următoarele erori de drept.

În primul rînd, conform art. 101 alin. (1) și (4) Cod de procedură penală, fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor. Instanța de judecată este obligată să motiveze în hotărîre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate. În corespundere cu art. 384 alin. (3) Cod de procedură penală, sentința instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată. Potrivit art. 325 alin. (1) Cod de procedură penală, judecarea cauzei se efectuează numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu. Conform art. 385 alin. (1) pct. 1) – 4) Cod de procedură penală, la adoptarea sentinței, instanța de judecată soluționează chestiunile dacă a avut loc fapta de săvîrșirea căreia este învinuit inculpatul, dacă această faptă a fost săvîrșită de inculpate, dacă fapta întrunește elementele infracțiunii și de care

anume lege penală este prevăzută ea, dacă inculpatul este vinovat de săvârșirea acestei infracțiuni.

În pofida acestor prescripții legale, potrivit descriptivului sentinței, instanța de fond:

a) doar a trecut în revistă probele administrate pe caz, însă nu a apreciat separat fiecare probă din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității lor, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării, inclusiv cu circumstanțele de fapt și de drept incriminate inculpatului în rechizitoriu;

b) a constatat în fapt că infracțiunea a fost comisă de inculpat în stare de afect, dar în continuare se contrazice statuînd în acțiunile ultimului două elemente constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 145 alin. (2) lit. e), j) Cod penal, incriminate inculpatului în rechizitoriu, și improprii stării de afect, cum ar fi că: **„profitînd de faptul că ultimul suferea de handicap fizic, manifestat prin fractura piciorului, și se afla în imposibilitate de a se deplasa fără baston, fiind bolnav și mintal, fapte despre care știa cu certitudine, a luat o bucată de funie, i-a legat-o de gît și cu o deosebită cruzime l-a strangulat pînă a decedat”**.

Mai mult, instanța și-a combătut concluzia că inculpatul se afla în stare de afect reținînd ulterior că **„minorul a conștientizat că omoară un om...”**, că acesta a comis infracțiunea **„pentru a se apăra...”** și **„de spaimă să nu fie tăiat și incendiat...”** (v. 3, f. 61, pct. 2 din decizie).

Pe lîngă aceasta, în fapt și în drept instanța nu a constatat la concret nicio circumstanță de natura semnelor componentei infracțiunii prevăzute la art. 146 Cod penal, cum ar fi - **stare de afect survenită în mod subit, provocată de acte de violență sau de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei**.

Astfel, instanța de fond nu a judecat cauza în conformitate cu rigorile legale și a adoptat o hotărîre care nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția.

În al doilea rînd, potrivit art. 414 alin. (1), (5), 417 alin. (1) pct. 8) Cod de procedură penală și a jurisprudenței naționale, instanța de apel, judecînd apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel. Instanța de apel se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în apel. Chestiunile de fapt asupra cărora s-a pronunțat ori trebuia să se pronunțe prima instanță și care prin apel se transmit instanței de apel sînt dacă fapta a fost comisă de inculpat și în ce împrejurări, dacă probele corect au fost apreciate în ansamblu, prin prisma cumulului de dovezi anexate la dosar. Chestiunile de drept pe care le poate soluționa instanța de apel sînt dacă fapta întrunește elementele infracțiunii, dacă normele de drept procesual și penal au fost corect aplicate. Decizia instanței de apel trebuie să cuprindă temeiurile de fapt și de drept care au dus, după caz, la respingerea sau admiterea apelului, precum și motivele adoptării soluției date.

Însă, instanța de apel nu a respectat prescripțiile de drept nominalizate, deoarece:

a) nu a reacționat în modul prevăzut de lege asupra erorilor de drept comise de instanța de fond și le-a repetat întocmai;

Mai mult, a concluzionat în mod absolut neîntemeiat că pronunțarea sentinței de condamnare în baza art. 145 alin. (2) Cod penal, în lipsa unei anchete sociale este o gravă încălcare și ignorare a principiului legalității și al unui proces echitabil, deoarece nu și-a fondat rezumatul pe nicio normă de drept material și procedural.

Pe lângă aceasta, menținând soluția comiterii infracțiunii de către inculpat în stare de afect, s-a contrazis în descriptivul deciziei indicând circumstanțe improprii stării de afect, că **„acesta nu a fost asigurat cu asistență psihologică și protecție socială, fapt ce a generat omorîrea părintelui..., provocat de stresul suportat pe parcursul a mai multor ani și manifestat mai puternic în ultimii ani..., nu înțelegea pe deplin caracterul acțiunilor sale..., limitându-i-se capacitatea de decizie și comportament voluntar”**, constatând și elemente ale responsabilității reduse prevăzute la art. 23/1 Cod penal.

Este de menționat și faptul că prin raportul de expertiză psihologică din 06.05.2013, de fapt, nu au fost constatate în acțiunile inculpatului elementele stării de afect regăsite în dispoziția art. 146 Cod penal, cum ar fi **„survenită în mod subit, provocată de acte de violență sau de insulte grave ori de alte acte ilegale sau imorale ale victimei”**. Astfel, experții au indicat că afectul fiziologic a fost provocat de stresul suportat de inculpat pe parcursul a mai multor ani (v. 3, f.d. 101, pct. 2 și 4 din decizie);

b) nu s-a pronunțat asupra motivelor invocate în apelul declarat, inclusiv cele reproduse în pct. 3 din prezenta decizie (pct. 3-5 din decizie).

Prin urmare, instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel și a adoptat o decizie care nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția.

Circumstanțele expuse denotă în mod lucid că instanțele de fond și de apel nu au soluționat fondul cauzei penale în condițiile legii.

Or, particularitățile împrejurărilor relevate pe caz și enunțate asupra denotă că în acțiunile inculpatului se regăsesc, în mod rezonabil, elementele infracțiunii prevăzute la art. 145 alin. (2) lit. a), e) și j) Cod penal.

Potrivit art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs, ea casează hotărîrea atacată și dispune rejudecarea cauzei de către instanța de apel.

Dat fiind că încălcările comise de ambele instanțe, a normelor procedurale specificate, constituie erori de drept prescrise în art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală și care nu pot fi corectate de către instanța de recurs, se impune soluția admiterii recursului de pe rol, casării totale a deciziei contestate și dispunerea rejudecării cauzei de către aceiași instanță de apel, în alt complet de judecată.

În cadrul rejudecării cauzei instanța de apel urmează să înlăture erorile menționate, să țină cont de împrejurările expuse, să judece cauza în strictă conformitate cu legea, să adopte o hotărîre legală și întemeiată.

7. În conformitate cu art. 434, 435 alin. (1) pct. 2) lit. c), alin. (3) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție,

DECIDE :

Admite recursul ordinar declarat de procuror, casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 03 februarie 2014 în privința inculpatului Roșca Dumitru Petru, și dispune rejudecarea cauzei de către aceiași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată, pronunțată la 01 august 2014.

Președinte

Nicolae Gordilă

Judecători

Iurie Diaconu

Elena Covalenco

Liliana Catan

Ion Guzun